

THE JUDEAN HILLS vineyard at Tzatz — terra rossa on a bedrock of limestone. Inset: The Judean Hills Quartet (merlot and syrah dominant)

אדוני תמוז

עופר אדרת

חלוץ בשדות המרעה

ד"ר נעם זליגמן, חוקר במכון וולקני
2016-1929

צילום: מכון וולקני

fossils that underline the rich history this land has undergone over millennia.

The most surprising thing is the unusually cold spells that may be found in the valleys and corridors of the Judean Hills. When you visit, the winds and temperatures can surprise you.

In wine, the place where grapes are grown is important. That is why a Californian label with "Napa Valley" on it will create greater expectation (and cost) than "Central Valley." In Israel, the most famous wine regions for quality are arguably the Golan Heights, Upper Galilee and Judean Hills. This new initiative will help advance the Judean Hills further and introduce it to the general wine world outside the kosher confines.

Adam Montefiore has been promoting Israeli wines for over 30 years. He is known as "the ambassador of Israeli wine" and the "English voice of Israeli wine." www.adam-montefiore.com

עם קום המדינה גברה ההתעניינות של היישוב החקלאי היהודי במרעה טבעי. בניסיון לבסס ענף חקלאי מרכזי בארץ המתפתחת, הוחלט ליצור מסד נתונים, שיאפשר תכנון ושימוש נכון במקור נרחב זה של הספקת המזון. כך, בשנות ה-50, בוצע סקר נרחב בכל הארץ, שאימד את הכמות והאיכות של משאבי המרעה.

מי שביצע אותו היה נעם זליגמן, חלוץ דרום-אפריקאי, שעלה מיוהנסבורג ב-1951. אף שלימים הפך הענף הזה לשולי באופן יחסי, העיסוק המחקרי בתחום היה אינטנסיבי לאורך עשרות שנים, והצליח להאיר זוויות מעניינות באקולוגיה, בכלכלה ובסוציולוגיה של הקשר בין בני האדם, בעלי החיים והצומח.

ב-1959, שמונה שנים בלבד לאחר עלייתו, פירסם זליגמן את הספר "המרעה הטבעי בישראל", ובו ריכז את הידע שהצטבר בארץ עד לעת ההיא בענייני צומח המרעה, השבחתו וניצולו. "הספר הפך להיות 'התנ"ך' של העוסקים בתחום המרעה הטבעי, והשתית את החשיבה המדעית בענף. על סמך המלצותיו ניהלו את השטחים הפתוחים בישראל במשך כמה עשורים", כתבה עמליה ברזילי, שריכזה את תחום המורשת במכון וולקני.

בשנה שעברה, כשהוא בן 87, סגר זליגמן מעגל וערך את הספר "על צומח, בעלי חיים ואנשים: תורת ניהול המרעה בישראל", אשר מהווה עדכון לספרו הראשון.

לאורך עשרות השנים שבהן פעל בתחום, זליגמן הגדיר את טיפוסי המרעה בארץ ואת ערכם כמוזן לבעלי חיים, והעלה את הממצאים על מפות, ששימשו להקצאת שטחי מרעה למשקים.

במכון וולקני, אליו הצטרף ב-1969, ניהל זליגמן את המחלקה לחקר מרעה ומספוא (לימים: המחלקה למשאבי טבע). בין היתר, היה שותף להקמת שתי חוות המחקר הייחודיות של המכון, בהן בוצעו רוב המחקרים בתחום: "כרי דשא" בערבות המרעה בגליל המזרחי הגשום ו"מגדה" בנגב הצפוני השחון. בהמשך, בשנות ה-80 יזם זליגמן את הקמת חוות המחקר חט"ל – חורש טבעי למרעה, בגליל המערבי, לחקר אפשרויות השימוש בשטחי חורש כמרעה לעדרי בקר לבשר.

במסגרת פעילותו במכון וולקני השתתף זליגמן בפרויקטים בינלאומיים דוגמת פרויקט שעסק בחקר הגורמים הקובעים את הצמיחה של גידולים באזורים שחונים, בהשתתפות חוקרים הולנדים, ופרויקט עם חוקרים מישראל, מצרים וארה"ב, שעסק בפיתוח מערכות מרעה משופרות בסביבה ים-תיכונית.

בספר החדש כותב זליגמן, כי בהשוואה לעולם, שטח המרעה בישראל זניח וכך גם מספר בעלי החיים המנצלים אותו. ואולם, לדבריו, בהיבט מקומי, שטחי המרעה הם ריאות ירוקות החיוניות לרווחת בני האדם ובריאותם, ומתקיים בהם מגוון ביולוגי מקומי עשיר.

זליגמן מת בדצמבר 2016 והותיר אחריו את אשתו אילנה, ילדים ונכדים.